

MEDYCYNĄ WETERYNARYJNA

ORGAN POLSKIEGO TOWARZYSTWA NAUK WETERYNARYJNYCH

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I PRAKTYCE WETERYNARYJNEJ
ZAŁOŻONE W 1945 R. PRZEZ WYDZIAŁ WETERYNARYJNY W LUBLINIE

REDAKCJA

Redaktor naczelny: prof. dr Edmund PROST

Członkowie Komitetu Redakcyjnego: prof. dr Ryszard BADURA, doc. dr Jerzy MAZURCZAK,
prof. dr Abdon STRYSZAK, doc. dr Stanisław WOŁOSZYN — sekretarz naukowy.

RADA PROGRAMOWA

Prof. dr Władysław BIELAŃSKI, prof. dr Mieczysław CENA, prof. dr Bronisław GANCARZ, dr Kazimierz GOLISZEWSKI, prof. dr Roman HOPPE, prof. dr Tadeusz JASTRZEBSKI, prof. dr Lech JASKOWSKI, doc. dr Adam KĄDZIOŁKA, płk dr Stefan KOSSAKOWSKI, prof. dr Stanisław KRAUSS, prof. dr Józef KULCZYCKI, doc. dr Zdzisław LARSKI, doc. dr Jerzy LIPANOWICZ, dyr. dr Henryk OBERFELD, prof. dr Wincenty PEZACKI, doc. dr Wiktor STEFANIAK, prof. dr Marian TRUSZCZYŃSKI, prof. dr Aleksander ZAKRZEWSKI, prof. dr Eugeniusz ZARNOWSKI

WSPÓŁPRACOWNIKOM, AUTOROM I CZYTELNIKOM NASZEGO CZASOPISMA
WIELE SERDECZNYCH ŻYCZEŃ Z NOWYM ROKIEM 1969

składa
REDAKCJA

PATOLOGIA I TERAPIA

TADEUSZ SZUPERSKI

Olsztyn

Onkologia zwierząt w polskim piśmiennictwie weterynaryjnym

Zagadnieniu samoistnych nowotworów występujących u zwierząt w medycynie weterynaryjnej poświęcono nieporównanie mniej uwagi niż w medycynie ludzkiej, gdzie czynnikiem decydującym jest zachowanie za wszelką cenę zdrowia lub życia człowieka. Nowotwory zwierzęce przy tym nie są przyczyną wysokich strat ekonomicznych jakże np. wywołują schorzenia zwierząt o charakterze zakaźnym, albo schorzenia spowodowane błędami hodowlanymi lub żywieniowymi.

Wychodząc jednak z założenia, że prawdopodobnie etiologia i patogeneza nowotworów u zwierząt i ludzi jest jednakowa, bliższe poznanie onkologii zwierzęcej nabiera szerszego i szczególniejszego znaczenia, myśl tę wyraża Zakrzewski (Życie Wet. 12, 362, 1965), mówiąc: „... zagadnienie nowotworów samoistnych u zwierząt może stanowić dalszy pomost łączący nauki weterynaryjne z medycznymi, które przecież wywodzą się z tego samego źródła i posługują się podobnymi metodami pracy naukowej”.

W ostatnich czasach w wyniku dynamicznego rozwoju nauk biologicznych i fizyki, a w szczególności dzięki wprowadzeniu nowych metod badawczych przy pomocy mikroskopu elektronowego, biochemii, hodowli tkankowej, izotopów, dzięki rozwojowi wirusologii, endokrynologii, genetyki oraz daleko posuniętym

badaniom eksperymentalnym na zwierzętach laboratoryjnych — uczyniono olbrzymi krok naprzód w poznawaniu natury chorób nowotworowych, jednakowoż ostateczne rozszyfrowanie tego problemu, chociaż wydaje się być bliskie, stoi nadal przed nauką.

Na ostatnich międzynarodowych zjazdach onkologicznych w Moskwie i Japonii zwracano uwagę, że dotychczas przeprowadzone doświadczenia na małych zwierzętach laboratoryjnych są niewystarczające, że należy oprócz się także na obserwacjach i badaniach samorzutnego nowotworzenia, występującego u dużych zwierząt hodowlanych.

Także w problematyce interesującej WHO zwrócono baczniejszą uwagę na to zagadnienie. Bawiący przed paroma laty w Polsce przedstawiciel tej organizacji prof. Beveridge zachęcał do podejmowania takich badań.

Za tą linią postępowania przemawiają między innymi następujące fakty: samorzutne nowotwory występują u wszystkich zwierząt, zwierzęta hodowlane przebywają często w tych samych warunkach co człowiek, podlegają tym samym czynnikom fizycznym, chemicznym i mikrobiologicznym, odżywiają się często niemal tym samym co człowiek pokarmem, ich układ nerwowy i hormonalny narażony jest na te same bodźce, dlatego mogą stanowić bardzo dobry model porównawczy

dla onkologii ludzkiej. Wreszcie na zwierzętach tych można szybciej i łatwiej obserwować choroby nowotworowe w ciągu kilku pokoleń oraz stosować z większą swobodą zabiegi terapeutyczne, jak również przeprowadzać badania eksperymentalne, czego oczywiście nie da się dokonać na człowieku.

Wstępem do poznania tego zagadnienia w ramach poszczególnych regionów, byłoby opracowanie bibliografii onkologii weterynaryjnej również w oparciu o literaturę krajową. Jako zapoczątkowanie tej akcji ma służyć niniejsza publikacja.

W polskim piśmiennictwie weterynaryjnym znajdujemy stosunkowo obfity materiał naukowy z zakresu omawianej sprawy. Wielu polskich autorów wnosi do literatury onkologii weterynaryjnej szereg ciekawych i wartościowych spostrzeżeń, niekiedy popartych nowoczesnymi badaniami.

A. Perenc w „Historia lecznictwa zwierząt w Polsce” (Wrocław—Warszawa 1958) podaje pewne dane dotyczące również i historii onkologii weterynaryjnej. W wydany w 1532 r. w Krakowie dziełku Conrada pt. „Sprawa a lekarstwa końskie przez Conrada Krolewskiego kowala doświadczone: nowo s pilszcza przełożone, a napirweo o poznaniu dobrego konia” znajduje się rozdział pt. „Na dziwe mięso”. Podany jest sposób leczenia za pomocą środków żrących jak np. „koperwas palony”. Pod nazwą „dziwe mięso” kryje się zapewne nie tylko ziarnina zapalana, lecz również i tkanki o charakterze nowotworowym.

Również w wydany w 1564 r. w Krakowie dziele o charakterze lekarskim, mieszczanina krakowskiego Marcina Siennika pt. „Lekarstwa doświadczone, które zebrał lekarz Jana Pileckiego...” w części weterynaryjnej podane są sposoby leczenia „Na wszelkie guzy albo opuchliny”.

W XVIII wieku w poczytnym wówczas dziele pt. „Dycjonarz powszechny medyki, chirurgii i sztuki hodowania bydła...” (Warszawa 1788—1793) spotykamy już konkretne określenia dotyczące nowotworów. „Squirrus, skir jest to narostek wystający, trwały i nieczuły... Wszystkie wnętrzości wystawione są na dotknięcie skiru, wątroba atoli śledziona i płuca najbardziej mu podlegają. Skir wewnętrzny nie zawsze jest łatwy do rozpoznania; znajdowano go często po śmierci w ludziach takich, w których go się wcale spodziewano. Natomiast co do raka, to nazwisko tej choroby pochodzi od raka zwierzęcia wodnego, do którego choroba ta ma nieco podobieństwo, ponieważ rak rozciąga się częstokroć od miejsca, na którym się uformował i że naczynia jego wzdęte i spieczone mają niejaki kształt części raka... Chociaż rak może dotyczyć wszystkie części ciała, są jednakże niektóre z nich, na których się one najczęściej formują:

takimi są piersi, podpasze, parotydy, nos, wargi, części rodzajne i odbył przyrodzony”. („Zarys onkologii” pod red. Kołodziejkiej, W-wa 1955).

W wydany w Krakowie w 1809 r. przez A. Piątkowskiego dziele pt. „Zoonomia czyli sztuka leczenia chorób wewnętrznych i zewnętrznych, właściwych koniom, bydłom rogatym, owcom, świniom i psom...” autor, w oparciu o prace twórców szkół weterynaryjnych francuskich podał szereg ciekawych danych na temat objawów chorobowych i lecznictwa zwierząt. Omawiając nowotwory zwierzęce określa je jako „zbyteczne wyrostki”, do których zalicza: polipy, brodawki, figówki, odciski a u samców guzy jąder. Opisane zmiany należy usuwać operacyjnie.

Jan Mikołaj Rohlwes (1755—1823) wydał w języku niemieckim dzieło (1802), przetłumaczone na język polski (doczekało się 15 wydań) pt. „Nowy lekarz, czyli sposoby leczenia bydła, koni, owiec i innych domowych zwierząt tudzież onych karmienia i rozmnażania”. W dziele tym autor poświęca w rozdziale „O pozniakach, przyczynach i leczeniu zewnętrznych chorób koni” i w rozdziale „O pozniakach, przyczynach i leczeniu wewnętrznych chorób bydła” — odpowiednie ustępy, traktujące „O brodawkach”, które często nawiedzają te zwierzęta, podając ich opis i sposób leczenia.

Polskie czasopiśmiennictwo weterynaryjne datuje się od chwili powstania „Przeglądu Weterynarskiego”, który zaczął wychodzić od dnia 1 stycznia 1886 r. jako organ naukowy Kółka Weterynarzy Lwowskich. Czasopismo to reprezentowało cały stan lekarsko-weterynaryjny Małopolski, rozszerzając swoją działalność na Królestwo Polskie, Poznańskie całą Rosję i objęło w ten sposób wszystkich polskich lekarzy weterynaryjnych bez względu na miejsce ich zamieszkania. Po 1918 r. nosiło nazwę „Przeglądu Weterynaryjnego” i wychodziło we Lwowie do września 1939 r.

W początkowym okresie naszego, polskiego stałego piśmiennictwa weterynaryjnego (głównie chodzi tu o „Przegląd Weterynarski”) nie zamieszczano własnych oryginalnych prac z zakresu onkologii weterynaryjnej, ograniczono się jedynie do zamieszczania w dziale „Streszczenia i oceny” notatek w formie streszczeń różnych prac autorów zagranicznych.

Dla przykładu warto jednak wymienić niektóre z nich. W 1892 r. (Przegl. Wet. s. 162) na podstawie Nowin Lekarskich odnotował pracę pt. „Rozpoznanie tkanek rakowych” — autor Stieles (Edynburg), lub np. w 1896 r. zamieszczono streszczenie z Journal Veterinaire de Lyon pracę Jürgensa „Badania doświadczalne nad przyczyną mięsaka (sarcoma)” oraz Kassego — „O leczeniu raka za pomocą alkoholu” i wiele innych.

W dziale „Rozmaitości w 1896 r. Przegląd Wet. podał jako ciekawostkę, że „R. Peters wychwala leczenie elektrolityczne jako pewniejsze niż środki żrące przy angioma (przedruk z Deutsch. Med. Ztg).

Następnie coraz częściej w notatkach ze streszczeniami autorów zagranicznych uwzględnia się zagadnienia związane ściśle z medycyną weterynaryjną np. „Wzdęcie u krowy skutkiem mięsaka w mediastinum anterius” (Przegl. Wet. 1896 s. 86), „Mięsakowe zwyrodnienie serca u bydła” (Przegl. Wet. 1897 s. 368), „O doświadczalnym przenoszeniu brodawczaków u różnych zwierząt” (Przegl. Wet. 1904 s. 15).

W „Wiadomościach bieżących” podano np. z Monachium o przypadku raka u pstrągów (Przegl. Wet. 1904 s. 255), z „Kroniki Lekarskiej” (Przegl. Wet. 1904 s. 255) przedrukowano wiadomość, że „... Cadiot przekonał się o względnej nowotworu tego (raka) częstotliwości u konia, psa i wołu”. Również w tym roku (Przegl. Wet. s. 363) przedrukowano doniesienie: „Rak u drobiu” a na str. 419: „Przeszczepialność raka u myszy”.

Do pierwszych oryginalnych prac polskich należy zaliczyć pracę Stanisława Królikowskiego „Przyczynę do operacji wyluszczenia raka narządów płciowych u psów” (Przegl. Wet. 1888 s. 49) oraz drugą pracę tego autora pt. „Przyczynę do narośli kostnych na kończynach koni” (Przegl. Wet. 1891 s. 89), przy czym Królikowski dokładnie nie określa tych „narośli kostnych”. M. Grabowski w sprawozdaniu z Instytutu Anatomii Patologicznej i Patologii Ogólnej c. k. Szkoły Wet. we Lwowie podał ilość wykonanych sekcji w jednym roku i ilość stwierdzonych samoistnych nowotworów u zwierząt. (Przegl. Wet. 1897 s. 73—79).

W Przeglądzie Weterynaryjnym znajduje się także doniesienie w dziale „Z weterynarii ludowej” w r. 1897 podane przez A. Warczewskiego, w którym czytamy: „... „Dzięgło” może być choć gdzie i na wirzchu. Mówią, dzięgło jest z uroków i mniej więcej obracają to włosieniami i to opado. Napewniej znika takie dzięgło, jak się go posmaruje krwią z menses od dziwki” (autor wyjaśnia: „... pod dzięgłem rozumieją nowotwory w rozmaitych okolicach skóry się znajdujące i osadzone są na szypułkach”).

Po pierwszej wojnie światowej zainteresowanie sprawami nowotworowymi u zwierząt wzrasta, a wykładnikiem tego jest spora ilość prac, poświęcona temu zagadnieniu, zamieszczanych na łamach „Przeglądu Weterynaryjnego” i „Wiadomości Weterynaryjnych”. W tych ostatnich, w rubryce „Z kazuistyki anatomopatologicznej” prowadzonej przez S. Runego, zostało opisane kilkanaście przypadków nowotworów u zwierząt; opisy są zaopatrzone w dobre fotografie.

Większość jednak opisów samoistnych nowotworów, występujących u zwierząt ogłasza się dopiero po roku 1944, przeważnie w miesięczniku „Medycyna Weterynaryjna”. Zebrany materiał przedstawia tabela 1, uwzględniająca rodzaje nowotworów według nomenklatury podanej przez autora i ich występowanie u poszczególnych gatunków zwierząt w odpowiednich narządach; pierwsza cyfra oznacza ilość opisanych przypadków, a cyfry w nawiasach oznaczają nr pozycji piśmiennictwa.

Z przedstawionego zestawienia wynika, że najwięcej opisów dotyczy nowotworów występujących u psów. Fakt ten można wytłumaczyć tym, że psy są otaczane przez człowieka troskliwą opieką, w grę wchodzi tu często sprawy emocjonalne, dożywają one starości, znajdują się pod stałą obserwacją, często są leczone, nierzadko poddawane różnym zabiegom chirurgicznym — stąd większa możliwość rozpoznania również i chorób nowotworowych, co z kolei skłania do opisu ciekawszych przypadków.

W ostatnich latach zwrócono także i u nas szczególniejszą uwagę na epidemiologię białaczek u drobiu i bydła, która jest przyczyną poważnych strat gospodarczych, dlatego ukazało się szereg ciekawych doniesień na ten temat.

Każdy opis nowotworu, dotyczący choćby bardzo rzadko spotykanego przypadku posiada swoją wartość wówczas, gdy oparty jest na wszechstronnych badaniach, a przede wszystkim, gdy udokumentowany jest badaniem histopatologicznym i ewentualnie makro — i mikrofotografią. Z tych względów w załączonym zestawieniu wzięto pod uwagę tylko takie opisy, które odpowiadają powyższemu warunkowi, natomiast pominięto doniesienia oparte wyłącznie na klinicznych lub makroskopowych obserwacjach, nie dających pewności czy w ogóle omawiane zmiany są sprawami nowotworowymi, a jeśli nawet tak, to jakiego rodzaju jest ten nowotwór. Na szczęście doniesień takich jest w naszym piśmiennictwie stosunkowo mało.

Również z powyższych względów trudno jest polegać na bardzo bogatej statystyce, pochodzącej z rzeźni, w których to zakładach rejestracja chorób nowotworowych z konieczności ogranicza się tylko do oględzin zewnętrznych.

W przedstawionym piśmiennictwie onkologii weterynaryjnej również nie wzięto pod uwagę prac eksperymentalnych, przeprowadzanych na zwierzętach laboratoryjnych, ponieważ jest to zupełnie inne zagadnienie nie mieszczące się w ramach niniejszej publikacji.

W zamieszczonym piśmiennictwie zawarty jest również materiał obrazujący próby leczenia samoistnych nowotworów u zwierząt, kilka prac np. omawia wpływ hydrolizatów żagwi

Tab. 1. Samoistne nowotwory u zwierząt

Lp.	Narząd	K o n i e	B y d ł o	Ś w i n i e
1	Skóra i tkanka podskórna	Fibroma durum 2 (6, 86)	Papilloma 14 (9, 62, 90)	Fibroma sarcomatosum 1 (45)
2	Gruzoł mleczny		Papilloma 14 (9, 62, 90)	
3	Mięśnie		Cystis dermoidalis 1 (74) Leiomyoma 1 (99)	Leukaemia 6 (120)
4	Kości i stawy	Adamantinoma 1 (7) Carcinoma 1 (5) Narośla kostne 1 (55)		Sarcoma chondroosteoblasticum 1 (103) Sarcoma fusocellulare 1 (94)
5	Węzły chłonne		Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Melanoma 2 (15, 23)	Leukaemia 16 (120)
6	Sledziona	Adenocarcinoma 1 (10) Sarcoma 1 (39)	Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133)	Leukaemia 16 (120)
7	Układ oddechowy	Adenocarcinoma 1 (10) Fibroma molle 2 (16, 89) Melanoma 3 (24, 30) Sarcoma 1 (39)	Fibroma 3 (107, 109) Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Melanoma 2 (15, 23)	Leukaemia 16 (120)
8	Serce i naczynia krwionośne	Sarcoma 1 (39)	Chondrofibroma 1 (124) Fibroma 3 (91, 107, 109) Haemangioma cavernosum 1 (57) Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Melanoma 2 (15, 23) Sarcoma 1 (68) Sarcoma microfusocellulare 1 (40)	Leukaemia 16 (120) Sarcoma myxoblasticum 1 (150)
9	Układ pokarmowy	Adenocarcinoma 1 (10) Melanoma 3 (24, 30) Sarcoma 1 (39)	Fibroma durum 1 (17) Fibromyoma 1 (38) Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Melanoma 2 (15, 23) Papilloma 14 (9, 62, 90)	Fibroma 1 (84) Leukaemia 16 (120)
10	Wątroba	Adenocarcinoma 1 (10) Melanoma 3 (24, 30) Sarcoma 1 (39)	Carcinoma 4 (14, 29, 58, 83) Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Melanoma 2 (15, 23)	Leukaemia 16 (120)
11	Układ moczopłciowy męski	Fibroma durum 2 (6, 86) Seminoma 1 (125)	Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Lymphosarcoma 1 (92) Papilloma 14 (9, 62, 90) Sarcoma 1 (68) Sarcoma variocellulare 1 (106)	Adenoma 1 (78) Leukaemia 17 (80, 120) Nephroma embrionale 1 (135)
12	Układ moczopłciowy żeński		Carcinoma 4 (14, 29, 58, 83) Fibroma 3 (107, 109) Fibromyxoma 1 (38) Leukaemia 28 (1, 2, 3, 4, 11, 12, 33, 34, 35, 69, 132, 133) Sarcoma 1 (68)	Carcinoma 1 (85) Fibroma 1 (84)
13	Gruzoły dokrewne		Adenocarcinoma 2 (28) Thymoma (u kozy) 1 (71)	
14	Ośrodkowy układ nerwowy	Psammomata telae chorivirae 1 (30)		
15	Oko	Lipoma 1 (108) Melanoma 3 (24, 30)		
16	Prace na temat lecznictwa nowotworów: nr poz. piśmiennictwa: 26, 56, 65, 79, 82, 101.			
17	Prace ogólne (referatowe) na tematy nowotworowe: 9, 21, 22, 25, 32, 41, 49, 50, 63, 67, 102.			

Cyfra zamieszczona po nazwie nowotworu oznacza ilość opisanych przypadków, cyfry

brzozowej i guza brzozowego na nowotwory, inne doniesienia dotyczą sposobu leczenia brodawczycy u bydła, jak również prób hormonalnego leczenia niektórych guzów u psów

oraz leczenia innymi środkami farmakologicznymi.

Prace z zakresu ogólnej onkologii weterynaryjnej zawsze na czasie omawiają i informują

w poszczególnych narządach wewnętrznych

P s y	K o t y	Zwierzęta futerkowe i dzikie	Ptactwo
Fibroma 1 (75) Fibromyxoma sarcomatosum 1 (30) Mastocytoma 1 (66)		Fibroma 1 (20) Papillomatosis infectiosa 2 (73, 152)	
Carcinoma 1 (121) Sarcoma 3 (70, 121, 145)			
Leiomyoma durum et petrificans 1 (77)			
Angiosarcoma 1 (142) Carcinoma 2 (30, 142) Chondrosarcoma 3 (142) Fibrosarcoma 2 (66, 142) Osteosarcoma 9 (97, 142) Osteosarcoma telaeangietaticum 13 (110) Sarcoma 1 (111) Sarcoma fusocellulare 1 (98) Sarcoma macrofusocellulare 1 (115)			
Leukaemia 3 (27, 149) Lymphogranulomatosis maligna 1 (36) Reticulosarcoma 3 (51, 72, 81)	Leukaemia 1 (44)	Leukaemia 1 (118) Lymphoma malignum 1 (129)	
Carcinoma 1 (30) Leukaemia 3 (27, 149) Lymphogranulomatosis maligna 1 (36)	Endothelioma 1 (61) Leukaemia 1 (44) Sarcoma 1 (43)	Leukaemia 1 (118)	Leukaemia 1 (18)
Carcinoma 1 (30) Sarcoma 1 (70)	Adenocarcinoma 1 (134)		
Carcinoma 1 (30) Rhabdomyoma musculi cordis 1 (117) Sarcoma 1 (70) Tumor glomeris aortici 1 (141)			
Adenoma 1 (144) Adenofibromyoma cysticum 1 (23) Carcinoma 1 (48) Fibroosteoma 1 (66) Leiomyoma 1 (77) Reticulosarcoma 3 (48, 59, 142) Sarcoma 1 (116)			
Carcinoma 1 (47) Sarcoma 1 (70)	Endothelioma 1 (61) Leukaemia 1 (44) Sarcoma varietocellulare 1 (43)	Leukaemia 1 (118) Lymphoma malignum 1 (129)	Carcinoma 1 (90)
Carcinoma 1 (142) Kystadenoma 1 (8) Sarcoma globocellulare 3 (76) Seminoma 2 (13, 140)		Leukaemia 1 (118)	Leukaemia 1 (18)
Adenocarcinoma 1 (150) Carcinoma 1 (54) Guzy Stickera 16 (104, 105, 147) Histiocytoma 1 (53)		Carcinoma 1 (59)	
Adenocarcinoma glandulae thyreoideae 118 (151)		Adenoma 1 (96)	
Glioma 1 (64) Fibroma molle 1 (113)			
Dermoid 2 (112)			Papilloma 1 (114)
122, 126, 127, 128, 129, 130, 131.			
136, 137, 138, 139, 142, 143, 146, 148, 153.			

w nawiasie wskazują na numer pozycji piśmiennictwa.

o aktualnych postępach wiedzy z tej dziedziny, zwracając szczególnie uwagę na zagadnienia interesujące nasz kraj.

W opracowaniu niniejszym wzięto pod uwagę

dostępne polskie periodyki, a mianowicie: Biuletyn Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, Medycyna Weterynaryjna (do roku 1966 włącznie), Pamiętniki Warszawskiego

Towarzystwa Weterynarskiego (1910), Patologia Polska, Polskie Archiwum Weterynaryjne, Polski Tygodnik Lekarski, Przegląd Weterynarski, Przegląd Weterynaryjny, Weterynaria Współczesna, Wiadomości Weterynaryjne, Wojskowy Przegląd Weterynaryjny, Biuletyn I, II i III Zjazdu Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, Życie Weterynaryjne.

Ponadto korzystano z opracowań książkowych: A. Perenc: Historia lecznictwa zwierząt

w Polsce, Warszawa — Wrocław 1958; oraz „Zarys onkologii” — praca zbiorowa pod red. H. Kołodziejkiej, Warszawa 1955. J. Dobberstein: „Zur Statistik der Geschwülste bei Tieren”, Akad. Verlag-Berlin 1953. J. E. Mouton: „Tumors in Domestic Animals”. Berkeley a. Los Angeles 1961.

Piśmiennictwo, obejmujące 153 pozycje, u autora.

Adres autora: doc. dr Tadeusz Szuperski, Olsztyn — Kortowo, Wydział Weterynarii.

MAREK HOUSZKA, CZESŁAW KASZUBKIEWICZ

Nowotwory zwierząt domowych

Katedra Anatomii Patologicznej Wydziału Weterynarii WSR we Wrocławiu
Kierownik: doc. dr C. KASZUBKIEWICZ

Opracowania dotyczące występowania samostnych nowotworów u zwierząt są nieliczne i w dodatku istnieją między nimi mniej lub bardziej istotne rozbieżności. Przyczyną tych rozbieżności są pewne nieścisłości nomenklaturowe i topograficzne oraz niejednolita interpretacja otrzymanych wyników. Dużą przeszkodą w prawidłowej ocenie występowania nowotworów u zwierząt stanowi fakt, że większość zwierząt domowych eliminowana jest z hodowli w wieku młodym i średnim, a więc w okresie, w którym nowotwory są rzadziej obserwowane. Mimo, że opracowania statystyczne nie zawsze oddają wiernie rzeczywisty stan rzeczy, są one jednak bardzo przydatne przy formułowaniu pewnych prawidłowości dotyczących występowania i lokalizacji nowotworów u zwierząt.

Doniesienie niniejsze opracowano w oparciu o materiał sekcyjny i biopsyjny Katedry Anatomii Patologicznej Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, obejmujący 327 przypadków nowotworowych stwierdzonych u różnych zwierząt w latach 1957—67. Przy opracowaniu zebranego materiału pochodzącego od 321 zwierząt brano pod uwagę zależności związane z gatunkiem, wiekiem i płcią oraz umiejscowienie nowotworów. W pracy nie uwzględniono białaczek, które u zwierząt stanowią oddzielne zagadnienie.

P s y

Z 327 stwierdzonych nowotworów u różnych zwierząt, znaczną większość stanowiły nowotwory u psów, u których zdiagnozowano 234 przypadki tj. 71,5% ogółu nowotworów. W liczbie 234 nowotworów było 222 przypadki nowotworów pojedynczych i 6 mnogich. Nowotwory te stwierdzono u 228 psów.

Narządem najbardziej narażonym na nowotworzenie okazała się skóra, w obrębie której napotkano 35,4% wszystkich przypadków nowotworów. Również z doniesień innych autorów wynika, że u psów najwięcej zmian nowo-

tworowych umiejscawia się w skórze. Dane liczbowe dotyczące nowotworów skóry wykazują jednak dość znaczne odchylenia. Tresher (2) stwierdził w skórze psów 51% wszystkich nowotworów, Cotchin (1) — 37,5%, a Zembrzycka (4) już tylko 29%.

Większość nowotworów skóry miały charakter złośliwy. Stanowiły one 53% przypadków. W tym było mięsaków 19,2%, raków 12%, mięsaków siateczki 4,8%, czerniaków złośliwych 4,8%. Dużą grupę nowotworów skóry stanowiły gruczolaki i gruczolako-raki, wywodzące się przede wszystkim z gruczolów okołoodbytowych. Stanowiły one 9,8% przypadków.

Drugim co do częstości występowania nowotworów narządem, był gruczoł mlekowy. W narządzie tym stwierdzono 29,4% ogółu umiejscowień nowotworów. U suk nowotwory gruczolaka mlekowego stanowiły ponad połowę (52,2%) przypadków. Większość stwierdzanych tu zmian, podobnie jak w skórze miały charakter złośliwy. Najczęściej diagnozowano gruczolako-raki (37,6%) i raki (8,6%). Dużą grupę nowotworów gruczolaka mlekowego stanowiły różnego rodzaju mieszańce (28,9%), składające się z więcej, niż 2 typów nowotworów. Znaczna większość tych nowotworów (70%) wykazywała cechy złośliwości, charakteryzując się naciekowym wzrostem i tendencją do zmian wstecznych. Część z nich dawała przerzuty do innych narządów, w pierwszym rzędzie do płuc i wątroby.

W narządzie rodym zmiany nowotworowe najczęściej spotykano w pochwie. Pierwotne nowotwory pochwy stanowiły 7,6% ogółu umiejscowień, a 13,6% nowotworów suk. Z tego 77,7% przypadło na swoisty gatunkowo guz, określaną nazwą mięsaka Stickera. Mimo, że histologicznie guzy Stickera odpowiadają obrazowi mięsaka wielko-okrągło-komórkowego, nie dawały one przerzutów. W macicy stwierdzono tylko 3 przypadki nowotworów, a to mięśniaka gładkokomórkowego, chrząstniaka